

на справедливість. Усі ці матеріали були представлені в розділах: домострой, мудрість спілкування, ми й наша родина, секрети вмілого керівника, сімейне виховання.

Виставка-опитування «Ми — за рівноправність» знайомила користувачів з різними професіями, що були пріоритетними в різний час, і пропонувала висловити свою думку з таких питань:

- Чи існує рівноправність у виборі професії?
- Чи всі професії можна розділити на чоловічі й жіночі?
- Як ви думаєте, чи є чисто чоловіча або чисто жіноча професія?
- Чому жінки займаються чоловічою професією?

Зацікавили студентів проведені лекції:

- лекція-есе «Богиня українського вокалу» про велику українську співачку Соломію Крушельницьку;
- цикл лекцій «Великі жінки Луганщини» — де були представлені біографії відомих жінок Луганщини, серед яких Ліна Костенко, Христя Алчевська, Белла Руденко, Ірина Левченко, Джульєтта Якубович, Ольга Бризгіна, Віра Андріяненко та ін., розкриті сила і можливості жінки як творця.

Активне використання гендерних підходів є новим кроком у розвитку діяльності бібліотек. Кінцевою метою гендерного підходу в бібліотечній практиці виступає подолання обмежень розвитку потенціалу особистості залежно від статі, осмислення й створення умов для максимальної самореалізації й розкриття здатностей юнаків і дівчат у процесі читання. Як результат — створення умов для росту самосвідомості й можливостей само-реалізації особистості.

Література

1. Словарь гендерных терминов. Режим доступа: <http://www.owl.ru /gender /312.htm>.
2. Савельєва В.С. Стислий огляд гендерних змін сучасного суспільства [Текст] / В.С. Савельєва // Теоретичні і прикладні проблеми психології. — Луганськ. — 2003. — №1 (5). — С. 163–175.
3. Пасова Т. Гендер — це свобода [Текст] / Т. Пасова // Віче. — 2009. — № 5. — С. 52–54.
4. Правник Д.Ю. Становление и развитие гендерных исследований в психологии [Текст] / Д.Ю. Правник // Высшее образование сегодня. — 2007. — № 10. — С. 76–79.

ІНСТИТУТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СЕЛЯНОК У ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В 20-Х рр. ХХ ст.

Наталія Земзюліна,

*к.і.н., доцент кафедри новітньої історії
ЧНУ ім. Б. Хмельницького*

У квітні 1921 р. було засновано Всеукраїнську спілку сільськогосподарської кооперації «Сільський Господар», що вже у 1926 р. налічувала у своєму складі 56 спілок як асоційованих членів [1], що дає змогу констатувати її вагу в системі організаційних суб'єктів кооперативної мережі УРСР у 20-х роках.

За чисельністю членів спілок «Сільський Господар» у 1926 р. посідав третє місце серед 17 центральних кооперативних організацій України, а за господарським становищем і місцем у задоволенні економічних і кустарно-освітніх потреб сільського населення республіки цей кооперативний центр протягом усього свого існування посідав першорядні позиції.

Сільська кооперація існувала у формах різних об'єднань — споживчих, кредитних, виробничих, збутово-постачальних, універсальних тощо. Навіть колективізація спочатку розглядалася як прояв масового виробничого кооперування. Згідно з Положенням ЦК ВКП(б) «Про організаційну побудову сільськогосподарської кооперації» від 29 червня 1929 р., у кожному селі було організовано не більше трьох спеціальних кооперативних товариств відповідно до основної галузі сільськогосподарського виробництва в конкретному селі.

Робота щодо залучення сільського жіноцтва в кооперативні організації проголошувалася першочерговим завданням, бо вважалося, що зацікавлена жінка стане впливати на інших членів своєї родини. Була вироблена певна система для залучення селянок до споживчої кооперації: агітаційно-пропагандистські заходи, культосвітні та побутові заклади, форми матеріальної зацікавленості і пільги жінкам-пайовикам [2]. З числа вже скооперованих жінок виділялися вербувальниці і збирачки паїв.

Соціально-економічна стратиграфія села 20-х років немалою мірою визначалася впливом демографічних соціально-медичних чинників. Багатолітній вплив воєнного лихоліття 1914 — 1920 рр., поглиблений голодом 1921 року, надзвичайно тяжко позначився як на демографічній ситуації в українському селі, так і на якісному стані його трудових ресурсів. За далеко не повними даними, навіть у другій половині 20-х років майже 14% селянських господарств України навіть юридично очолювалися жінками [3, 8].

Вже на перших порах своєї діяльності, принаймні із середини 1925 року, спираючись на надходження від пайових внесків та фінансову підтримку кредитної сільськогосподарської кооперації, незможним господарствам було надано цілий ряд суттєвих економічних пільг.

Господарствам, на чолі яких стояли жінки, а це, нагадаємо, в абсолютній більшості були господарства неможливі, надавалося право виплати паю в розстрочку. Спеціальна увага приділялася тим сім'ям, господарства яких взагалі не мали польових наділів. Такі двори, вступаючи до спеціалізованого товариства (птахівничого, молочарського тощо) сплачували, власне, лише символічний вступний внесок. Це дало можливість

значно збільшити кількість незаможних господарств у складі спеціалізованих сільськогосподарських товариств (протягом 1927 року на 146%) [4].

Зусилля спеціалізованої кооперації із залучення до кооперативної роботи господарств, на чолі яких стояли жінки, була організована на добре продуманій основі. Вона не мала нічого спільного із компанійщиною, а керувалася цілком раціональними економічними важелями.

Восени 1924 року в складі Народи по роботі на селі при ЦК РКП(б) була організована спеціальна комісія з культшефства. Комісія вивчила попередній досвід шефської роботи в країні і розробила новий проект основних її положень. Держава не лише декларує, а й вживає конкретних заходів щодо підвищення як професійного так і культурного рівня селян. Показовим у цьому плані є кошторис витрат на 1924 рік культвідділу Союзу кооператорів:

Масовая работа.

Расходы по ЦДК:

- а) докладов в большой аудитории 30 по 10 руб.
- « » в малой « » 18 по 10 руб. 480 р.
- б) беседы в приемной ходоков 12 по 5 руб. 60 р.
- в) « » в кооперативном уголке 29 по 5 руб. 120 р.
- г) « » музею сельс.хоз-ва при ЦДК 12 по 5 р. 60 р.
- д) вечера вопросов и ответов 24 по 10 руб. 240 р.
- Оплата чтения курсов по с-х кооперации при ЦДК 20 час.
- по 10 руб. за час..... 200 р.
- Художественные постановки при ЦДК 4-по 80 руб. 320 р.
- ИТОГО 1.480 р.
- 1. На организацию с-х кооперативного отдела при с-х музее ЦДК..... 5.000 р.
- 2. Расходы на пополнение библиотеки ЦДК литературой
- 4. На радиовещание (заявка радиовещат. узла) 12.000 р.
- Ленинградскому с-х музею на организацию с-х кооперации..... 3.000 р.
- 5. На издание кинофильмов в количестве 15 со средней стоимостью 7000 руб. каждая..... 105.000 р.
- 6. На литературу отпускникам-красноармейцам и активу с-х кооперации — 25000 книг по 2 руб. каждая 50.000 р.
- 7. Расходы по обслуживанию приезжающих экскурсий по с-х кооперации..... 1.000 р.
- 8. Дотации на удешевление изданий по массовой работе 20.000 р.
- 9. Расходы по устройству выставок с-х кооперации на Кооперативных и других съездах..... 2.000 р.
- 10. Расходы по переодическим изданиям:
  - а) дотации газете «Кооперативная Деревня» 60.000 р.
  - б) журналу «С/ХКооперация» 20.000 р.
- ИТОГО 80.000 р.

11. Проведение различных компаний..... 15.000 р.

12. Дотация Высшим Практическим Курсам с-х Кооперации 150.000 р.

13. Организация центральных 2-х месячных курсов для выдвиженков крестьянок на 100 человек 35.000 р.

14. Дотация курсам:

а) организация 1000 с-х кружков для женщин по различным отраслям с-х кооперации 2.000 р.

б) на курсы передвижки по лексырю в 2-х районах 1.000 р.

ИТОГО ПО РАБОТЕ СРЕДИ ЖЕНЩИН 38.000 р.

ИТОГО ПО МАСОВОЙ РАБОТЕ 304.980 руб.

Смета Культсектора Союза Союзов с-х кооперации на учебно-курсовую и массовую работу [5].

В 1925 році при бюро фракції РКП(б) сільськогосподарських кооперативних центрів була створена спеціальна дорадча комісія із завданням розробки питань марксистської теорії кооперації. Кооперація виступала як засіб організації бідняцько-середняцьких верств навколо завдань «диктатури пролетаріату». Постанова політбюро ЦК КП(б)У від 31 грудня 1926 року про підсумки роботи кооперації на селі з огляду на її розвиток як суспільно-господарчої організації поставила перед Вукоопспілкою, профспілкою сільгоспробітників та фракцією ЦКНС завдання відлагодження механізму забезпечення максимального впливу незаможного селянства на кооперацію. Втягнення незаможницьких верств населення до кооперації через структури КНС, де вони піддавалися відповідній класовій обробці, розчиняло опозиційність частини кооперованого власницького селянства як на рівні економічного відтворення, так і в площині ціннісних соціальних орієнтирів.

Окрім кооперації, як відомо, практичне втілення ідеї рівної участі жінок в управлінській сфері у 1920-ті роки здійснювалося шляхом створення при партійних органах відділів по роботі серед жінок. Перед жінвідділами, що були невід'ємною частиною партійних структур у 1920-ті роки, поставили завдання «будити широкі маси жінок, зв'язувати їх з партією, удержувати під її впливом» [6]. Перший в Україні жінвідділ було створено при Харківському губкомі КП(б)У. А із заснуванням відділу робітниць і селянок при Центральному комітеті КП(б)У в січні 1920 року розпочалася систематична робота партії серед жінок. Протягом 1920-х років керівницями жінвідділу при ЦК КП(б)У були Катерина Самойлова, Варвара Мойрова, Ольга Кравченко. Марія Левкович, Ольга Пілацька. Керівництво роботою серед жінок на місцях здійснювали губернські, повітові та районні жінвідділи при партійних комітетах, які станом на 1925 рік охопили своїм впливом 1,5 млн жінок [7].

Отже, держава як економічними, так і ідеологічними засобами всіляко намагалась використати жіночий ресурс для досягнення своїх поетапних, першочергових завдань. Про суб'єктивно жіночі інтереси не йшлося, жінка розглядалась під кутом пролетарської ідеології і була не носієм своєї рідної субкультури, берегинею духовності, а борцем-товаришем, який здійснював світову пролетарську революцію.